THESES MEDICAE

ΠΕΡΙ ΤΗC ΠΕΨΕΩC

QVAS
DIVINA ANNVENTE GRATIA
PERMISSV
NOBILISSIMI ET EXCELLENTISSIMI
COLLEGII MEDICI VNIVERSIT.
BASILIENSIS
PRAESIDE
D. D. IO. CASPARO BAVHINO
PROFESS. ORD. MED. FACVLT.
DECANO
PVBLICO ΦΙΛΙΑΤΡΩΝ EXAMINI
AD D. IX. JAN. cIↄ Iↄc LVI.
PROPONIT

HIERONYMVS BAVHINVS
BASIL. A. L. M.



BASILEÆ
TYPIS GEORGII DECKERI
ACAD. TYPOGRAPHI.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΕΨΕΩΣ

THESIS I.

ΠΕ΄ψις ἀπὸ τοῦ πέπτειν, Græcis dicitur, ut Latinis Coctio à coquendo.

II.

Generaliter autem vox hæc ſumitur pro quacunq; concoctione, mutatione in melius, aut præparatione aliqua, &c. Ita fructus, cibi & alia coqui dicuntur. Sic quoque per metaphoram dicitur coquere bellum, conſilia, iras, &c.

III.

Eſt autem actio caloris, quâ humidum cum ſicco per alterationem, ad convenientiorem æquabilitatem ſubſtantiæ & qualitatum reducitur.

IV.

Hinc concocta dicuntur, quæcunque juſtam ſubſtantiæ, aut qualitatum conſtitutionem ac terminum aſſecuta ſunt.

V.

Cruditas concoctioni opponitur, orta ἐκ τῆς ἀδυναμίας caloris, conantis humidum ad æquabilem ſiccitatem reducere.

VI.

Cruda appellantur, quæ nondum eos perfectionis gradus, nec elaborationem acceperunt, quam pro ſua natura aſſequi potuiſſent, ob defectum caloris, humidum non rectè moderantis, ita ut vel ad nutritionem, vel ſaltem ad expulſionem apta ſint, nec naturæ motui obediunt.

VII.

Specialiter illam maximè mutationem ſignificat,

quâ ea, quæ aſſumuntur, idonea fiunt, ſive ſint cibi, ſive medicamenta: ejusque variæ ſunt ſpecies, ut elixatio, aſſatio, frixio, &c.

VIII.

Tandem ſtrictius adhuc, ex macrocoſmo ad microcoſmum transfertur, illa nempe concoctio, quæ in humano corpore fit.

IX.

Conſideranda autem, in ſtatu ejus tàm ſecundùm, quàm præter naturam.

X.

Ibi, eſt actio facultatis naturalis, beneficio caloris nativi facta, quâ alimentum in propriam ejus, quod alitur naturam convertitur. Unde ejus patet Materia & Forma.

XI.

Efficiens cauſa eſt facultas concoctrix, quæ proprio & nativo calore utitur tanquam inſtrumento.

XII.

Finis, asſimilatio, alimentique in propriam ſubſtantiam corporis converſio.

XIII.

Concoctiones in corpore humano ſunt tres: χύλωσις, αἱμάτωσις, ὁμοίωσις.

XIV.

Prima, χύλωσις, præparationem accipit in ore, ubi inter maſticandũ, haud levem ſubit mutationẽ cibus.

XV.

Perficitur in ventriculo, tùm propria ingenitaque ἰδιοσυγκρασία, tùm calore naturali, tùm etiam partium circumjacentium calidisſimarum beneficio.

XVI.

Cibo ita concocto & in chylum mutato, πυλωρὸς

dextrum ventriculi orificium recluditur, per quod in tenuium intestinorum anfractus delabitur & si quid minus coctum simul exeat, ibi planè perficitur.

XVII.

Ex tenuibus intestinis, laudabiliorem partem venæ mesenterii in hepar ferunt. Quod vero inutile est, in intestina crassa detruditur, quo simulac pervenerit, ὑποπατήματα & alvi fæcum appellationem sortitur, ibique retinetur, donec copiâ & acrimoniâ stimulante, per alvum excernatur.

XVIII.

Secunda concoctio, αἱμάτωσις, cujus præparatio in venis mesaraicis, facultate ab hepate acceptâ, ubi αἵματι ἄμυδρον εἶδος tribuitur.

XIX.

Hinc in hepar infertur chylus, ibique elaboratur, & insita jecoris proprietate in sanguinem convertitur.

XX.

In hac, triplicia à massa sanguinea segregantur excrementa, crassum unum, biliosa duo & serosum.

XXI.

Crassior & fæculentior pars ad lienem abit, illiusque optima portione nutritur: reliquum alendo inutile, per vias convenientes, excernitur.

XXII.

Biliosum, vel purum est vel permistum: illud vesicula bilaria ad se rapit: hoc vero rectà, per porum bilarium, ad intestini jejuni principium fertur.

XXIII.

Serosum humorem renes, per vasa emulgentia ex vena cava & arteria magna attrahunt, & per ureteres ad vesicam urinariam transmittunt, ubi quàm primùm ac continetur, urina vocatur, indeque à facultate excretrice expellitur.

XXIV. Ter-

XXIV.

Tertia concoctio, ὁμοίωσις in singulis partibus fit, cũ id quod sibi decessit, restaurari cupiunt, naturaliq́ue appetentiâ motæ, idoneũ sibi quævis sanguinẽ attrahunt.

XX V.

Ad hanc tres requiruntur gradus, summe necessarii, quibus humores secundarii dicti indigitãtur: πρόσθεσις nimirum, πρόσφυσις & ὁμοίωσις, quibus & præparatio & perfectio absolvitur.

X X V I.

Πρόσθεσις, appositio, cùm sanguis ex venis excidens, roris modo, apponitur. Πρόσφυσις, agglutinatio, cùm sanguis effusus, instar glutinis, partibus adhæret. Ὁμοίωσις, assimilario in specie dicta, cum sanguis, in propriam cujuslibet partis substantiam convertitur.

X X V I I.

Quod in hac concoctione inutile est, id per πόρους cutis expurgatur, vel per insensilem transpiratio nem, vel per sudores, vel per sordes & strigmenta cutis.

XXVIII.

Singulæ præterea ferè partes in hac concoctione sua habent excrementa, ut oculi λημὰς, aures κυψέλεις, cerebrum βλένναν, &c.

X X I X.

In statu præter naturam, concoctio est humorum morbum efficientium maturatio & evictio.

X X X.

Hoc autẽ sensu, non solùm ii humores coqui dicuntur, qui pręter naturam crassi existentes, attenuantur, vel tenues incrassantur, vel duri emolliuntur: sed & in putredine præcipuè elucescit hæc concoctio.

X X X I.

Hæc proprie vocatur πεπασμὸς maturatio, estq́ue

inci-

incipientis putredinis in humoribus evictio & repressio ejus, quod nocet, à calore partium nativo facta.

XXXII.

Hocque modo concoquuntur humores putrescentes, utraque bilis & pituita, sanguini adhuc in vasis permixti.

XXXIII.

Hujus quoque generis est suppuratio ἐκπύησις, quâ humor è vasis elapsus & corruptus, à natura partis alteratur, putredoque, cohibito caloris præter naturam impetu, reprimitur, qualitatesque rebelles vincuntur.

XXXIV.

Talis concoctio humorum fit præsertim, ut id quod utile permixtum habent, in partis substantiam convertatur, reliquum verò expulsioni commodum reddatur.

XXXV.

Concocta siquidem πέπονα, ex Hippocratis decreto educenda, μὴ ὠμά.

XXXVI.

Humorum verò concoctionem, significant maximè excrementa, ut dejectiones, urinæ, sputa: omnia si legitimam consistentiam sunt consequuta.

XXXVII.

Cruditatis contraria sunt signa: alvi, exempli gratia, excrementa tenuia, urina aquosa, sputum tenue.

XXXVIII.

Hinc etiam morbus crudus nuncupatur, cujus materia propriè est cruda, id est, cujus humor morbificus à natura conante ipsum alterate, nondum est evictus, nec in statum meliorem redactus.

XXXIX.

Ex dictis excrementis, dejectiones, ventris inferioris

ris præcipuè concoctionem & cruditatem denotant: urinæ, venosi generis: sputa, eorum humorum, qui organis respirationis continentur, &c.

X L.

Optimè quinetiam signa hæc, morbi tempora (ἀρχὴν, ἐπίδοσιν, ἀκμὴν & παρακμὴν) imo melius, quàm ulla alia monstrant.

X L I.

Concoctionis signa, salutem plerumque portendunt, morbique brevitatem annuntiant.

X L I I.

Cruditatis contra, semper sunt deteriora, morbique longitudinem significare utplurimum solent.

X L I I I.

Cruda igitur in morbis, ante omnia coquenda: & nisi suâ sponte sufficiat natura, opera Medici adjuvanda.

X L I V.

Cuncta autem, quibus Medicus concoctionem juvare potest, ad duo capita reduci possunt: nempe I. ad ea, quæ materiam aptam reddunt, ad passionem atque assimilationem, vel saltem excretionem. II. ad ea quæ efficientem causam roborant, ut facilius evincat & assimilet.

X L V.

Prius præstabit, crassa præter naturam idoneis medicamentis attenuando, viscida incidendo, tenuia incrassando, dura emolliendo, putrida coërcendo.

Posterius iis, quæ nativum calorem conservant ac roborant.

ΜΟΝΩι ΔΟΞΑ ΘΕΩι.